Број 237. У Новом Саду у петак 24. октобра 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Програм нове владе.

Министар-председник Тиса није могао у доњем дому да изнесе програм нове владе. Али га је изнео на састанку владине странке, и изнео га је у горњем дому.

Да видимо тај програм. Вели: Његова ја влада либерална, слободоумна. Али... Влада не може покренути и уважати све, што је слободоумно. Тек оно што је зрело и чему је време, она ће покренути, а што покрене, то ће бити у слободоумном духу. Разуме се, што не покрене, то може остати како је, дакле и у неслободоумном духу. Заиста ово је жалосно слободоумље.

Такво слободоумље му је прво основно начело. Друго основно начело је народни правац. Дозивљивање мађарске народне државе. Али при томе да се поштује закон и братски осећај народности.

Ово сасвим личи на оно, да буде и коза сита и купус да остане читав. Јер шта значи: дозивљивање мађарске народне државе? Јел то помађаривање?

Још од пре 30 година радило се на помађаривању. Али они, који су радили, нису признавали то. Но доцније су поједини мађарски политичари све то јаче признавали, да је то крајна цел угарске државе. Министар-председник Тиса, требао је да буде јаснији. Требао је да нагласи, шта мисли под мађарском народном државом, а шта под поштовањем закона и братским осећајем народности.

Има једно место у говору министра-председника, које је веома сумњиво. Тамо, где говори „о братском осећају народности“ — прети. Прети агитаторима, који заваљају народности и т. д. Нашто то? Нама изгледа, овде се унапред тражи кривац. Вук говори о овцама, које муте воду, да може да нападне стадо.

Оно неколико мутних речи о народностима нису могле да нас задовоље. Добро би било, да дођемо једном на чисто. Јер ми желимо да останемо Срби, и да се развијемо као Срби. Јер тешко је остати Србин, ако се неко не развија као Србин. И свачији језик мора усанути, назадовати, ако не дође и до политичке важности. Држава треба све синове своје и све народе да обгрли једнаком љубављу. Не само што не треба да их пречи у њиховом развитку, него је дужна да им створи услове за то и да их помаже. Нека нас државна власт и не гони, нека само дигне руку са нас и запушта нас, ми морамо назадовати. Не тражимо оно, што би реметило државно јединство, нит што би другог болело. Ал оно, што други воле себи, нека чини и нами.

Ми ћемо да завршимо с оним, с чим је министар-председник почео. Он је споменуо, како не стоји добро новчано стање државе. И како је пошло у том низбрдице, те се треба нарочито бринути о том.

То је на жалост истина, али то није све. И у економском погледу дошло је до низбрдице, те још какве ужасне низбрдице. До сад је народ све јаче пунио тамнице и Америку. Сад кад нам све јаче затвара Америка врата, требаће зидати нових тамница, т. ј. ако се продужи овако. И пошло је низбрдице и на свима другим странама. Не иде! Зашто?! Томе су криви понајвише они, који хоће да одрже данашње неприродно стање, и који без невоље изазивају борбу између синова једне и исте државе.

Бадава је све. Народни језик, народни обичаји, народни дух, почео је сваки усисавати на мајчиним грудима. То расте с нами, развија се неопажено, и свакоме изгледа, као да је то донео собом на свет, као што је донео очи или срце. И кад ко хоће да му узме језик, народне обичаје дух, њега то боли исто тако као да му копају очи, или чупају срце.

Па докле ћемо онако како не треба?! Кад ћемо једаред добити умирење, те да би могли бити и други мирни, и да им се не причињавају свакојаки агитатори. Док дотле не дође, мучна је работа и мучан напредак, без кога нам нема спаса.

Скупштина
српске самосталне странке у Глини.

Ми смо у прошлом броју „Заставе“ донели одлуке, које је усвојила скупштина самосталне странке у Глини. Четири кратке тачке. А у четвртој се вели, да ће српска самостална странка код избора поклонити своје поверење само оним личностима, који се обвежу да ће радити у смислу горње три тачке.

У првој тачци се иште: равноправност српског имена, православне цркве и ћирилице. Ван тога употреба заставе.

У Другој тачци се иште: Опште тајно гласање, слобода штампе, зборова и дружења.

У трећој тачци се иште: Потпуна финансијска самосталност краљевине Хрватске и Славоније „са свима последицама у законодавству и управи“.

Када смо прочитали овај програм, у „Н. Србобрану“, ми смо мислили, да се по свој прилици изгубиле на пошти оне остале тачке самосталног програма, те ће их „Н. Србобран“ штампати — накнадно.

Јер — тај програм заиста изгледа, као да му се погубише некоји листови. А нисмо хтели претпоставити, да су се изгубили они, који су га градили.

О државноправном положају између Угарске и Хрватске и Славоније ћути се. У ствари утеловљења Далмације — ни слова. Далмација не постоји. Чак нема спомена а нашем школском питању. Нема спомена: шта се тражи од владе у ствари наше народне црквене автономије. О Босни и Херцеговини у опште о спољној политици — ћуткац. О економским питањима ништа. „Финансијска самосталност“, то је и економски и државноправни програм. О другим питањима да и не говорим.

Данас смо извештени, да се ништа није „изгубило на пошти“. Оно што је јуче

ПОДЛИСТАК.

КАКО САМ ПРОШАО У АМЕРИЦИ?

(Путовање у Америчку Канаду. — Прилике у Канади. — Догађаји за време путовања и боровка на америчком земљишту.)

I.

Хоћу да опишем, како сам прошао у Америци и највише за то, што је то и занимљиво и поучно по свакога. Мислим да не би друго требало, већ да сви ми, који смо ишли у Америку у лов за срећом, па Божијом милости опет се вратили у своју милу домовину, верно опишемо све наше недаће. То би доиста био најбољи пример и поука по сву нашу браћу, да не напуштају своје огњиште и не иду у Америку.

Одмах у почетку морам споменути, да се нисам кренуо у нови свет што но кажу голих шака, јер тада би моје страдање било још веће. Истичем и то, да ме није онамо вукла толико жеља за богатством, колико сам преварен, па још од својег »доброг« пријатеља. Тај »добри« пријатељ мој, Золтан Рајић, писао ми је из Америке многа писма. Слатким и лепим речима цртао је како у Америци, а нарочито у Канади, тече по нас из Европе мед и млеко. Уз то је мени и пријатељу мојем Н. слао многе књижице, које узносе живот у Америци, а нарочито у Канади. И на послетку, јадна ли нам мајка била, преварисмо се и ја и мој пријатељ. Но да пођем по реду.

У једном својем писму од последњих, писао нам је пријатељ Рајић, како треба да му пошаљемо 250 фор. То је за уписну таксу и места на којима ћемо саградити себи куће. Уписна такса је по глави 160 акре, у нашем новцу 25 фор. а место за кућу по 75 фор. Он је, како рече у писмима, повереник тамошње владе. Преко њега иде све, што се тиче досељеника из наших крајева. Ако му одмах пошаљемо заискану своту он ће за нас узети најбоља места, која нам је и изабрао. Но са новцем треба да пожуримо. По закону канадском ко најпре дође, тај и бира место на слободном земљишту. Он не би дакле за нас изабрана најбоља места за дуго задржати могао, ако новац не пошљемо, јер би то и тадашњој влади могло пасти у очи. И ми му посласмо 250 фор. и то за четир таксе за четир главе и за два плаца за куће. Наравно да никад не видесмо ни наше новце, ни плацеве за куће, а таксу морадосмо поново платити.

Тако нас ето превари наш пријатељ, а како ли тек они бездушни агенти исисавају и варају наш добри лаковерни свет, који им падне шака. Но да се вратим по реду.

Мој пријатељ Н. и ја утврдисмо, да идем прво у Америку ја, са мојом сестром, његовом женом и сином и нашим слугом. А он ће остати са својом мајком, да своје имање боље прода, и да сачека од нас писмо, које ће мому послати чим стигнемо у Америку, у опредељено нам место Принс Алберт Канаде.

Нас петоро се и кренусмо 7. јуна 1899. године и то прво преко Будимпеште и Беча у Ротердам. Ствари смо били послали 14 дана раније, да не би с њима имали кубуре. Тежак, врло тежак нам је био растанак од нашег завичаја, нашег огњишта и наших милих. И тада, па и за време целог дугог пута, осећали смо да нећемо проћи добро, да је боље да останемо у својем родном месту међу својима. Но бабе верују у предрасуде! Та наш нам је пријатељ тако слатко и лепо писао о новој срећи, која нас чека у земљи обећаној.

После тродневног путовања стигли смо у Ротердам. Ту дознасмо непријатну вест, да нам ствари тамо још стигле нису. И ту смо чекали седам дана на наш пртљаг. 17. јуна кренусмо се лађом преко северног језера за Енглеску у Гринсби, где смо после врло рђавог путовања стигли сутра дан у 4 сата после подне. Лађа се прилично јако љуљала. Одељење за путовање треће класе било је скучено и смрдљиво. Путника у њему било је свакојаких, а понајвише пијаних радника.

Кад смо стигли у Гринсби један чиновник паробродског друштва одвео нас је у станове. Ту ће мо остати докле нас први влак жељезнички не однесе у енглеско пристаниште Ливерпуљ. Рану, стан и све што је потребно од Ротердама до Америке (пристаништа Овбеца) набављало је паробродско друштво, јер све се то у Ротердаму плати у напред заједно са путном картом до Америке.

У Гринсбишким становима где смо смештени, нађосмо још много више путника, но што је било на лађи. И то највише пољских Чивута и њихових жена, који још из далека смрде, а нећу слагати ако кажем, да су били и пуни ушију.

донео „Н. Србобран“ то је све. Дакле се изгубило друго нешто. А шта, то ће схватити сваки, ко прочита овај наш извештај кога смо добили с поуздане стране. Ми смо тај извештај скратили. Оставили смо у њему само оно, што је главно. Не желимо ни да говоримо о тој јадној ствари више, но што је потребно, да се читаоци обавесте. Не заслужује.

Скраћени извештај гласи:

* * *

Загреб, 21. октобра.

Сигурно сте већ прочитали одлуке српске самосталне странке, које су донешене на скупштини у Глини. Њих је предложио изасланик управе српске самосталне странке. То је, да нико и не посумња у важност њихову и од куд оне потичу.

Тешко, врло је тешко дошло до тог програма. Он није грађен према ономе: Шта треба нашем народу? Него је све удешавано према томе: да ли ће моћи усвојити и Васа и Миша, Станиша и Синиша. Једном речи: Није било главно: програм, па да се око тог програма купи војска. Него је било главно: увући у странку што већу војску, па онда градити такав програм, да га може примити цела војска и куса и шарена. Самостална странка се једним скоком дубоко стропоштала у политичку провалију. Једну је тачку оног програма с којим се до сад хвалила жртвовала Петру, другу Павлу. И тако се једно прећутало због овог, друго се морало изоставити због оног, треће је отурено да не замере онима, који данас ведре и облаче. Једно је само учињено изината. Прибичевићи, уредници „Н. Србобрана“ не волу Владимира Матијевића, који је толико радио на земљорадничким задругама и другим економским питањима. С тога нису хтели да спомињу земљорадничке задруге, па нису спомињали ни остало, што су још могли споменути.

Тако је дошло до оних кусавих одлука. Сад ће те одлуке примити и они најкусавији. За самосталну странку настају нови дани, у њој ће „светлити“ нови људи. И тим начином мисле Прибичевићи да ће двојица или тројица њих ући у сабор. Чак и карловачки смирени отац Валеријан Прибичевић, живи у тој утешљивој нади, да ће и њему допасти посланички мандат. Сад вам није тешко погодити: Зашто су та господа око „Н. Србобрана“ сумњичили радикалну странку. У онај мах, кад су скидали оружје да га положе, викали су на радикалну странку да она то чини. — То је био најобичнији и најординарнији маневар. Тим су мислили, да скрену са себе пажњу. И да они нешто кажу другима, док то други не кажу њима. Какав не спретан и детињаст план?! — Светозар Прибичевић политички пустолов најниже врсте, мисли да превари српски народ. Но осим деце знају га данас сви. И у Загребу и ван Загреба.

Још нешто да напоменем. Познато вам је, да је на крају говорио Степан Радић о слоги Срба и Хрвата. Он је дошао на глинску скупштину као извештач „Обзора.“

Знам зацело, да је то тако било намештено у Загребу. Част и поштовање Степану Радићу, ал нашто та комедија од сазивача збора? Нашто тај криви пут? На томе чисто српском збору, требали су да устану Срби и да говоре о нашим одношајима са Хрватима, те да их расчисте ако је време. Овако се изазива сумња, да неки хоће нешто странпутицом, што не смеју јавно. — — — — — — —

Б.

Бурна седница угарског сабора.

Будимпешта, 22. октобра.

У данашњој седници требала је да се прикаже нова влада и да министар-председник Тиса развије њен програм. Но није дошло до тога. У сабору је настала такова бура, какове скоро није било и данас је опште мишљење, да неможе више бити ни речи о споразуму између владе и опозиције А за споразум беше до данас још колико толико изгледа.

Прва тачка дневног реда била је оставка досадањег саборског председника грофа Апоњија. За тим је требало прочитати предлоге и интерпелације и тек тада да се прикаже нова влада. Обичај је, да нова влада неулази у сабор, док не дође на ред њена ствар т. ј. да се прочита краљево ручно писмо о наименовању њену. Тако је било и сад. Кад је отпочела саборска седница, нова влада чекала је у соби министра председника.

Но дуго је чекала, а не јавише јој, да је на њу ред. Тада је она изгубила стрпљење и ушла у сабор, кад је била на дневном реду још прва тачка. И тако је прекршила дневни ред, без дозволе сабора. Ово је изазвало ужасну буру. За тим је потпредседник сабора Гавра Данијел у највећој ларми, кад се није могла чути ни реч, дао прочитати ручно писмо краљево и изјавио је, да то сабор узима на знање; дао је написати о томе записник, да га пошље горњем дому, па је онда услед највеће ларме, кад се није могла разабрати ничија реч, дао прочитати тај записник, и затим је изјавио, да сабор тај записник оверовљава.

Опозиција је беснела све то јаче. Видела је, да нова влада неће да поштује дневни ред и да се потпредседник Данијел, не осврће ни на шта, већ ставља на гласање предлоге, које нико не може чути и донаша закључке, кад сабор због ларме није могао ни гласати. У овом начину видела је она, већ првих часова, којим путем мисли данашња влада да управља. И опозиција је решила, да већ на основу тога продужи опструкцију.

За данас Тиса није постигао цел Хтео је у данашњој седници да изнесе свој програм, но кад није могао од ларме да дође до речи, рекао је, да ће то учинити други пут, кад сабору буде боље. И тако је за сутрашњу седницу потпредседник Данијел ставио на дневни ред и опет оно, што је било данас, а то је оставка председника сабора грофа Апоњија.

Влади није било право, што говорници из опозиције нису хтели да узму на знање оставку грофа Апоњија, већ су хтели да говоре о томе и да га замоле, да се наново прими. Кад су Апоњију казали, о чему је у сабору реч, дошао је и изјавио је, да се не може примити и да се о његовој оставци даље не говори. Но опозиција је хтела даље да говори и износила је, какав је то удар по сабор, што је гроф Апоњи одступио, јер је он непристрасно и праведно руководио саборским седницама и какве велике незгоде могу наступити, ако онај, који за њим дође, буде чинио друкчије. То је узбунило садашњу владу, она је постала нестрпељива и није могла да дочека реда, те је ушла пре времена у саборницу.

Од првог стиха започе опозиција викати: На поље! Треба их избацити! Ово је насиље! Свињарија! и т. д. Све до свршетка седнице ништа се није могло разабрати. А док је опозиција лармала, потпредседник Данијел израђивао је, што му је било воља, без закључака саборских.

Има их, који држе, да је Тиса намерно изасвао све ово, да би могао што пре распустити сабор. Но има их, који држе, да се затрчао и да жали, што је то учинио. О преговорима са опозицијом тешко може више бити речи. После подне је Тиса у горњем дому развио свој програм, где је био ладно примљен.

Прва ми је брига била да се постарам, да за своје друштво добијем засебно одељеље (кабину). Са тим се најбоље тргује. И ако су врло јадне ипак су јако скупе. Но шта нам је преостало: или да се гушимо у смраду и напунимо ушију или да се својег новца што пре опростимо.

19. јуна кренусмо се жељезницом за Ливерпуљ и после путовања од 6 сати стигосмо тамо. То је био управо пут кроз саме фабрике. Свака варош или варошица препуна је фабрика. Над кућама се издигли небројени димњаци а силан прах и дим од угља покривају и вароши и околину. И нехотице се човек мора да запита, где овде нађу места да осуше опрано рубље, а да исто од силног дима и праха непостане црње и прљавије него што је било. Свака ливада и ораница заграђена је једна од друге са каменом у висини од 4 стопе. Сваки поседник може без бриге држати на њој своје марвинче. На свакој железничкој станици има небројених вагона натоварених угљем, што сведочи, да је Енглеска врло богата у рудама.

У Ливерпуљу били смо исте среће као и у Гринсбију. И ту смо морали за скупе новце узети посебно одељење. Било је ту и смрада и ушију, и разврата и пијанства. Ту смо морали чекати од 19. до 22. јуна на лађу, јер она само сваког четвртка полази за Канаду. Једва смо чекали да се укрцамо на огромну лађу, јер смо се надали, да ћемо на њој имати доста простора и много повољније путовање. Бојали смо се једино буре на мору. И са радосним очекивањем примисмо вест да се после подне у лађу укрцамо. Но и радост и нада брзо нас изневерише.

Путника на лађи било је око 600. Одељења на трећој класи била су до зла богарђава. У свако је смештено од 6—12 особа. Постеље су над постељом тако удешене, да између једне и друге, нема ни толико простора да би човек могао сести у њу, а и уске су врло. Прави мртвачки сандуци.

Ред је на тим лађама, да су мушки за себе, а женске за себе. Но брзо сам се уверио, да је то само из рачуна, како би се, што више заслужило. По скупе новце могао је свако узети одељење (кабину) за себе. Ту су онда могли бити и мушки и женски заједно. У опште пак посете су дозвољене биле, и покварене женске примале су у посету мушке, уживали су у разврату, не обзирући се на друге женске. Да би своје поштедео да то гледају, узео сам за нас посебно одељење и платио сам, наравно, опет лепу своту. Ово је одељење било на крај лађе, где се сваки покрет јако осећао. Другог смо дана сви, осим сина мојег пријатеља, добили морску болест, па нам је у овом одељењу још горе било. Но радије и то но у оном смраду и разврату.

Што се тиче морске болести, мислим да не долази баш само од јаког љуљања лађе и морског зрака. Биће да и сама енглеска рана утиче јако на стомак, нарочито оних људи, који на исту нису навикли. Та јела имају чудан укус а доста су и покварена. После тога и сама лађа пуна је таковог народа, да човек једна чека да је се опрости.

Српске задужбине у св. Гори и Ст. Србији.

Пећ, 17. октокра.

Давнашња жеља испунила ми се, да видим две српске задужбине: Хиландар, на сред Горе Свете, задужбину св. Саве и његовог оца, и Дечане, у Ст. Србији, задужбину Стевана Дечанског, оца цара Душана. И кад сам их видео, стиште ми се срце и дође ми грешна помисао да би боље било, да их ни видео нисам.

Нећу да вам описујем, како ти манастири с поља изгледају. То су учинила већ више пута вештија и боља пера но моје. Хоћу да вам рекнем коју, како је у њима. И ма како да ми је тешко, хоћу да рекнем истину, јер она само може помоћи.

Познато је, да у св. Гори има много манастира. Ту се такмаче један с другим. Русија има тамо доста, добрих и врсних калуђера, а и Грчка шаље своје најбоље калуђере. Манастири ти имају и својих нарочитих повластица. Међу њима је до пре кратког времена међу најпоноснијим био и српски манастир Хиландар. То се с правом рећи може. Али у новије време, угледна св. задужбина Неманића, јако је пала угледом и поносом, а ако овако још кратко време устраје, прети јој права погибељ, да је по Српство нестане.

Несрећене и несретне прилике у краљевини Србији, управо су једини разлог томе. Србија није могла да бригу брине о том својем добру. А што се радило, урадило се наопако и како не треба. У тај манастир, кад су слати, послати су

људи неспособни, неродољубиви. Нису они ни појимали збиљу и светињу своје задаће, а не појимају је ни данас Та ови су уклоњени из Србије за то, што су тамо били незгодни. Научени на пилетину, а не на пост, научени на светски бурнији живот, почели су и тамо тако. А ко познаје умереност и самопожртвовање, испоснички живот калуђера у св. Гори, томе ће јасно бити, како изгледају међу њима ови наши духовници. И кад се зна да је међу њима, пре годину две дана, дошло до туче озбиљне, да је нађен чак црквењак мртав, и да се турске власти умешале, онда није чудо, што је углед те наше старе задужбине тако пао.

Горка је истина на жалост, да данас кад споменете његово име, сви тамо слежу рамени.

Данас је крајње време, да се томе стане на пут. У Србији су настале срећеније прилике и бољи дани за српску брдућност. Истина да данашња српска влада и скупштина незнају шта ће пре, јер се оно деценинама година нагомилано силно зло, неда од једном искоренити. Али поред свега тога, не смеју заборавити на ову свету задужбину Неманића, где већ одкуцава дванаести час. За први мах доста и много ће бити учињено, уклонити одмах оне недостојне испоснике а послати тамо, два три ваљана, образована, пожртвовна и искусна српска калуђера. Истина је да су они ретки, врло ретки, али ваљада их још има.

За Дечане, знате, да су у тај манастир улегли Руси. Српски калуђери у њему пустили су их унутра, а они су, како веле ушли, да очувају манастир, како га Арнаути не би упропастили и збрисали. И док једни веле, да су они ушли у њега привремено, други веле, а и сами руски калуђери, да су у њега ушли стално. Јавно се прича, да је врата Русима у тај манастир, отворио новац. Сад како било да било главно је, да прети опасност, да Срби изгубе и ту задужбину, тај драгоцени доказ, своје славе и моћи. Није лепо од браће Руса, што се поред толиких својих задужбина и манастира, полакомише и за овим српским манастиром. Зар да још од Срба узимају! Но на жалост горка је истина и то, да их је многи у тамошњем српском народу доста радо примио. На несрећу српску и у овај манастир благословом досадањих јадних прилика у Србији, уђоше неспособни, неродољубиви, и „готовани“ од српских калуђера, којима је главно било пилетина, вино, и буран светски живот.

Данашња влада у Србији, међу првим својим радовима, мора гледати, да овај манастир Српству поврати и руске калуђере из њега уклони. А одмах за тим и у Дечане и у Хиландар пошље људе спремне и орне, а оне недостојно уклони из њих. То јој заповеда дужност према тамошњем напаћеном народу српском, према својој домовини и према целом Српству.

Знам да многима неће годити ово неколико искрених речи. Но ја нисам смео ни могао другачије, држећи се оне свете изреке: да је истина најбољи лек, па ма како она горка била.

Србин путник.

Сремски Карловци 22. окт.

Епархијска скупштина карловачке архидијецезе. Наш епархијски административни одбор закључио је сазив епархијске скупштине. Они, који су се дочепали управе, хтели су да остану на тим местима, све док их не изнесу на гробље. Јел то по закону и имају ли поверење народа, то им беше девета брига. Но кад је закључак мајског сабора у ствари епархијских скупштина потврдио већ и краљ, нису имали ни куд ни камо.

Епархијска скупштина архидијецезе сазвана је за 12. новембар. Пријатељи патријарха Георгија још се теше. Трубе на све четир стране, да ће победити Два епархијска скупштинара, оба радикала, умрли су. И говоре, да има у скупштини 6 либерала и 5 самосталаца. Па кад се сви ти здруже са присталицима патријарха Георгија, да ће им поћи за руком да оборе радикале. Они живо раде на томе, да са либералима и самосталцима изведу савез против радикала и хвале се, да је то свршена ствар. Још се надају да неки од радикала неће доћи, те су онда сасвим сигурни.

— Красан рачун! Нека се још надају, да ће и неки радикали гласати против себе, па су онда — још сигурнији. Но епархијска скупштина ће им поткресати те наде: Живи били па видели!

Политички преглед.

Састанак руског и немачког цара. После састанка рускога цара са нашим краљем и састанка грофа Ламсдорфа са француским својим колегом председником француске републике, састао се јуче руски цар са немачким царем у Визбадену. И ако руски цар није ишао у Рим, ипак није помутило односе руске и талијанске дипломације, лако је погодити о чему се ради. И тројни и двојни савез имају једну исту циљ, а то је, да очувају мир, те се можемо надати да се карта Европе неће мењати. У Мирцштегу је уговорено, да се спроведу реформе, које је Русија у споразуму са Аустријом предложила Турској за Мађедонију и Стару Србију. Турска дипломација се труди, да докаже, како је руско-аустријски реформни предлог сувишан и неостварљив.

Хрватска и Славонија. У Загребу је било демонстрације, јер се пронело, да је тамо стигао бивши бан Хедервари. Демонстрирано је и пред кућом подбана Шумановића, а пред мађарском касином су демонстранти викали: „апцуг Мађари“. Франку су приређене овације и викали су му: „Живио!“

Ускоро ће се одржати неколико народних зборова, на којима ће се захтевати финанцијална независност Хрватске и Славоније.

Писмо из Аустралије.

Аделајида, 29. септ. 1903.

Ваш цењени позив 13. т. г. примио сам и разумео, да би желили да вам пишем о нашим приликама овде у Аустралији, нарочито: Како ми Срби овде живимо и т. д. За сад ћу вам јавити укратко, а доцније више и опширније. Број досељеника Словена све се повишује. Тако ове године за ових 9 месеци приспело је овде 754 Од тог има Срба православних 78, из Србије 42, осталих 36 су из аустријских земаља.

Досељеници који овамо у садашње време долазе, пролазе врло рђаво. Радови су се умртвили, трговина је престала а народ овдашњи, сели се хиљадама недељно за Јужну Африку, јер тамо је веле понајбоље за сада.

Што се тиче жетве, не могу вам казати ништа, јер је шеница и друго тек зазеленила (јер је тек од пре два месеца крајем јула пролеће почело овде). Трговина за две године у назад била је врло добра а сад од кад је престао рат у Трансвалу и трговина је престала.

Како и сами знате, ова земља богата је са стоком: овцама, свињама и говедима. Она подмирује сву Јужну Африку па и Енглеску са месом, које се шиље сваке недеље које овчијег, које говеђег меса по 30.000—40.000 тона.

Вуна пошто се овде много гаји Аустралија престиже данас све остале земље са вуном. Главни продукти ове земље су: Камени угаљ, који се у велико извози за Јужну Америку па месо које сам већ унапред напоменуо, вуна — и чувено дрво аустралијско. То су сви артикли који се извозе одавде и још руде.

О друштвености Срба могу рећи ово: Какви су Срби свуд, такви су и овде. Један другом врат ломе. На пример, један Срби трговац отвара дућан. Чим види други његов брат Србин да отвара радњу па место да га помогне он отвара два дућана, после долази трећи, па четврти, само да се онај први не обогати, а да оде на друго место неће.

Ето видите како само друштвени ми Срби овде у Аустралији. — Задовољите се сад с овим, а за кратко време продужићу.

ПРЕКРШТАВАЊЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

У подлистку 134. броја овогодишње »Заставе« повучен сам ја за језик, да рекнем, шта мислим о прекрштавању наше радикалне странке, илити о посрбљењу њеног дојакошњег имена.

Ја сам још лани, тамо у ово доба године написао о томе нарочити чланак са својим предлогом, само нисам јасно истакао, какво име предлажем. Још и то додајем, да је мој чланак потекао из друге мотивације, него предлог г. Стевана Корениташа.

»Застава,« којој сам свој чланак послао, није се журила да чланак штампа, а ја је нисам пожуривао, те је тако остало до данас, — јамачно су онде мислили, да ја одустајем од свога предлога, а ја сам опет мислио: јамачно има поштов. уредништво довољно разлога, да то питање за сада још не износи.

Сад је то питање ипак покренуто, и мени је мило, што је покренуто.

Чини ми се, да ће прекрштавање радикалне странке сусрести одобравања са више страна. Само се иште, да се нађе ново згодно име. Ја не сумњам, да ће се тако име наћи, — само хоћемо ли бити сложни, да га без скрупулисања усвојимо!

Ево, како ја мислим:

Најбоље нам је држати се речи: темељ, која у већини прилика значи бар то, што и латинска реч radix (корен), а често је и много изразитија, и у пренесеном смислу много значевнија, него реч radix.

Али како од те речи да скројимо оно, што је нама сад потребно?

Ја предлажем ово:

Да радикалну странку од сада зовемо: **истемељна странка**, — радикале: **истемељци**, — **истемељке**.

На ову реч не би се морало ничије уво тек навикавати, нити би било требе коме је тумачити; она је сасвим проста, звучна, разговетна и значевна. Ко год би хтео, да је преведе на латински, морао би је превести придевом: radical.

Ако се не нађе још згодније име, мени би годило, да се усвоји ово, — наравски, сачекавши хоће ли га примити и браћа у Србији.

Змајова.

Скоро ћемо дознати.

У моме месту у Банату, догодио се овакав случај:

У једној кући живело је више браће. А један међу браћом, Михајло, временом постаде сасвим хегав и неспособан за рад. Што год почне испадне наопако, спотакне се, падне, па се напослетку и сам оставио сваког посла. Ал да! Нешто је ипак радио. Што су год његова браћа чинила свачему је замерао. Трчао је по целом селу и оговараше их. А сваки је говор завршавао речима: — Док ја још нисам био хегав и ја сам све то радио, ал онда је било — друкчије!

Догодило се, да један Румун дође и изнесе из куће врло скупоцену икону. Онај хегави брат десио се онај мах у близини, али се не покрену. А кад стигоше његова браћа, питају га: — Што ниси дигао ларму и што ниси бар нас звао? Он им рече: — Све је бадава, и онако га не би стигли.

Браћа узбунише село и дадоше се у потеру. Долазе људи у помоћ, а онај хегави стоји на вратима и задржава их: — Ама куд ћете људи? Вратите се. Онога ни тако неможете више стићи. Икона је сад његова.

Браћа трагају и даље за иконом. Међутим чуше, да њихов брат још увек иде по селу, и оговара их и виче: — Глупаци, сад је све доцне. Боље да се окану ћорава посла. Сад је већ прошло време.

— Питају га: Па што ниси за времена што учинио, јер си био у соби кад је онај однео икону? И зашто си онда ћутао? ал хегавац исмева само браћу и оговара их и даље.

Тада браћа немадоше куд, но га предадоше лечницима да га прегледају. А лечници нису још решили до сад. Један вели: — Био је у договору с оним Румуном, треба да иде на суд. Други вели: — Из тог хегавца говори злоба и пакост, јер сам не може ништа. — А трећи вели: — Јасно се види на њему, да није читав. Да је читав, он би знао, да је она скупоцена икона и његова, па би се заузимао за њу.

* * *

Зашто ја вама причам ову ствар. Шта се вас толико тиче туђа икона? А после нисам вам у стању казати ни то, како су лечници пресудили ствар.

Но одмах ћу вам рећи: И нами су Румуни узели манастир Ходош. И др. Полит, који је био у оно време фишкал народних фондова, мирно је то гледао и не маче се. Сад кад су радикали дошли у саборски одбор и кренули да поврате Ходош, др. Полит их исмева и вели: Све је већ доцне; онога је Ходош, који га је — узео. И кад га слушате тако изгледа, као да Ходош није народни, него да ће припасти радикалима, ако га поврате.

Сад сам радознао, како ће лечници пресудити ономе хегавцу због иконе. И према томе имаћемо стручњачко мишлење и о томе: Је ли то код д-ра Полита само завист и злоба, или је већ — лудило?

Вести из места и са стране.

Закључци мајског сабора

са малом изнимком још нису решени. Волели би знати: где је запело? Да ли у Будим-Пешти? Да ли у Бечу? Или може бити и у Будим-Пешти и у Бечу?

Збор српске народне радикалне странке у Даљу

забранила је среска власт. Како нам јављају из Вуковара, сазивачи су се жалили жупанији, али отуда још није дошло решење. Ако то решење не стигне до петка ил суботе, сазивачи ће одложити збор и обавестити о томе народ. — Ова је забрана изазвала чуђење, јер је у Хрватској и Славонији било силних политичких зборова, а ни један није забрањен. Не верујемо, да ће остати забрана и за радикални збор. — У сваком случају ми можемо баш и чекати, време и наше право мора доћи. Ако неки мисле, да ће тим начином одвратити народ од радикалне странке — преварће се.

Румунски агенти у „Српском Сиону“.

Румуни су узели на јуриш наш српски манастир Ходош, уживају га мирно и по њихову рачуну су извукли из њега 220.000 круна.

Овај новац су утрошили на подизање своје богословије и препарандије у Араду. О свему овоме од српске стране није нико водио бригу, јер су наши „хисторичари“ и бивши фишкал др. Полит били тога мишљења, да ми на тај манастир немамо права.

Но мајски сабор, а за тим и саборски одбор је решио, да се учини све што је нужно, па да се тај манастир поврати и отштета потражи. Др. Мита Мушицки је примио у томе питању заступство, али, ето, против њега Срби, румунски агенти, устају у једној брошири, те се ту побија његова прва реч. Дакако, ово је издајнички посао, па за сад нек је само јавно прибележен, а о самој ствари ћемо пустити, да проговори сама књига, која је поникла у Сремским Карловцима и спремају се, да се оспе по овостраном Српству. Шта ће та господа добити за то од Румуна, видећемо. =

Два благајничка звања код управе српских народних фондова.

Код српских народних фондова постоји благајничко звање и плаћен благајник, који има све да прима и исплаћује. Он је то дужан оправљати и за то носи одговорност, па, дакако, дужан је сносити и све последице те одговорности. Па шта се догађа?

Догађа се сваки час, да се патријарху Георгију из народних фондова упућују повеће своте на исплату оправака, за набавку намештаја и т. д. Он то све исплаћује и онда подноси исправе да се спроведу кроз књиге, па се тако и учини. Сада настаје питање: како то може бити, кад, као што видесмо, постоји благајник и тај је за то плаћен?

Ми мислимо, да би и оваким стварима оца Георгија требало једном стати на пут. Народни фондови имају свог благајника. Ко има уши нека чује!

Није послушао министра.

Познато је, да је и варош Дебрецин, по пример у многих општина и вароши, у својој представничкој седници решила била, да не дозволи својим званичницима, да прикупљају порезу за време ванзаконског стања, ни од оних грађана, који би хтели својевољно порезу да плате. Уједно је решила била, да њени чиновници не помогну војне власти при регрутовању војника у то време. Гроф Куен, као тадањи министар унутарњих послова, уништио је био тај закључак дебрецинског варошког представништва. И послао је био писмени налог тамошњем великом жупану, да одмах свргне и дебрецинског градског начелника и дебрецински магистрат. Но велики жупан је налог министров бацио у чекмеже и није га хтео извршити. Занимљиво је, да је и сам министар Куен о томе ћутао и ствар је избила тек сад, кад је он пао.

Занимљива пресуда.

Из Старе Пазове пишу „Обзору“. „На прков народу и већини општинскога заступства постављени општински управитељ Потран, тако се већ јаким осећао под покровитељством својих властодавца, да је пронашао за добро у гостиони напасти и батином излупати општинског заступника Крупинскога, једнога од већине. Ствар дође пред суд, где сведоци под присегом потврдише горњу чињеницу; лечничко пак мнење означило је озледе, шта више сам Потран је признао, да је „гурнуо“ Крупинског, те се исти срушио на клупу.

Иза тродневне казнене расправе буде 28. октобра изречена пресуда: Потран се решава од оптужбе, а Крупински се осуђује на затвор од три дана, односно на платеж 18 круна и трошкова од 55 круна. Тако је судио котарски судбени пристав Јаков Херенштајн. Против осуде је пријављен призив. Осуђеник се уз то обратио на највишу област“. — Оваке су пресуде без сумње плод система покојног бана Хедерварија, а нарочито Клајна, шефа правосуђа, који је рукама и ногама радио против Срба и гледао, да у судство протури што више „својих људи“. Ово су последице онога, кад је за време упражњане банске столице управљао Тројединцом — Шпицер.

Како се Србима плаћа рачун.

У сјеничком затвору чами од августа месеца Србин Петар Јеличић. Оптужио га је јузбаша сјенички да му је псовао дин и амин и свеца Пекембера, а сведоци су његови аскери. У ствари Јеличићу је удешена ова кривица за то, што је тражио да му аскери плате трошак што су у његовој механи појели и попили, те је решено да му овако плате. Турци уверавају да ће невини Србин Јеличић бити за измишљену кривицу бити осуђен 101 годину робије!

Последице једне љубави.

У некога Радована Грујића из Бића, у Црној Гори, загледа се као што се из Сјенице јавља, прошле године Азиза, шћер некога Турчина Дарменова из села Црвска. И Радосав је заволео Азизу. Кад су се већ почеле опажати последице ове љубави, Радосав и Азиза договоре се да побегну у Црну Гору. На своју несрећу на путу наиђу на бјелопољске зантије, те их ови врате. За то, што се Радосав усудио да замилује Туркињу, осуђен је на 4 и по године робије у Сјеници. Азиза се опростила бремена па је враћена оцу, коме је поручено, да се дете не сме дирати, ако не жели да буде осуђен на 15 година робије.

Не требају му упарађене слуге.

По свима дворовима и богатунским кућама био је, а и сад је обичај, да се слуге облаче у парадна нарочита одела. И државни секретар амерички Леб, био је наручио скупоцена парадна одела за служитеље „беле куће“. Но председник удружених америчких држава Русвел чим је о том чуо, забранио је то. Рекао је, да је Америка слободна држава и он неће трпети, да за млађе постоји нарочито служинско одело. Човек је човек, а свака поштена служба не понижава и не треба ропско обележје. Лепу ону чоју и велика сребрна дугмад добиће сад амерички телали буд-за-што.

Иметак папе Леона XIII.

Како талијанске новине јављају, цео приватан његов иметак наследиће његови рођаци, а то су породична добра грофова Пећи, и сви поклони њему лично учињени. Остали иметак око 17 милиона круна, оставио је римокатоличкој цркви.

Како сам прошао у Америци.

Под овим насловом почели смо данашњим бројем доносити подлистак, који је врло занимљив и поучан. У њему верно описује своје доживљаје, човек, који је ишао у Америку и кући се вратио. Подлистак доносићемо само у петковом броју, и он ће заузети више тих бројева. Наш народ треба пажљиво да га прочита.

Брзојави „Застави.“

Стигли 23. октобра.

Тисин програм.

Будимпешта. Министар председник Тиса изнео је програм своје владе у горњем дому.

У клубу либералне странке изјавио је, да ће нарочиту бригу посветити и уређењу прилика у варошима.

Председник сабора.

Будимпешта. Либерална владина странка закључила је једнодушно, да за саборског председника бира Десидерија Перцела, а за потпредседника Емериха Јакабфију.

Кошутова странка.

Будимпешта. И јучерања конференција Кошутове странке није донела решење. Један је део за опструкцију, а други је део против ње. Но једнодушно је закључено, да се најоштрије опструише против поступка потпредседника Данијела.

Не узима на знање.

Будимпешта. Пучка је странка решила да програмни говор Тисин не узме на знање.

Избор саборског председника.

Будимпешта. Влада је одлучила да избор саборског председника спроведе у петак, а најдуже у суботу.

Саборска седница.

Будимпешта. Едмунд Барта Кошутовац, напада потпредседника Данијела, што је у јучерањој седници читао краљевски рескрипт, а није питао сабор. (Барон Кас: То су ујдурме једног сеоског натароша. Кубик: То је безобразлук. Ви држите, само Ви смете да сте безобразни. Потпредседник жали што нису чули јуче његово питање. Пристаје да наново пита.

Трговина.

БЕЧ, 3. новембра 1903. — (Оригинални извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару је било пријављено 5540 комада мађарских и 5095 комада пољских. Свега 10.635 комада.

Трговина је била непромењена.

Продавало се:

Прима роба	103—106 кр.	изнимно — кр.
Средња „	100—102 „	
Лакша „	95— 99 „	
Сремска „	100—102 „	
Српска „	95—100 „	
Пољска „	77—94 „	

Цена је сланини 116—120 кр.

„ „ масти 132—136 кр. Све од 100 кгр.

Дражбени оглас.

Управа манастира Раковца, на темељу дозволе Архид. Админ. Одбора, продаваће на вечито — 2. (15.) новембра у 2 сата по подне, свој посед у опш. Каменици, састојећи се из 1 куће са подрумом и осталим зградама, са пространим од 346□ двориштем; као и 5·187□ кат. јутара оранице — путем јавне дражбе. На коју се интересентни овим позивају, који имају 20% од извикане цене пишманлука положити. Остали пак дражбени услови могу се на дан дражбе у манастирској писарни сазнати.

888 1—3 **Манастирска управа.**

У Америку и Канаду!

Најјефтиније и најбрже путовање је са првим свецким лађама у следећа пристаништа:

Невјорк, Бостон, Филаделфија и Халифакс, (Канада).

Лађе полазе недељно три пута.

Безплатне и брза извешћа даје:

Anglo-Continentales Reise-Bureau. Rotterdam

(Holland), Korte Wijnbrugstraat 4.

878 1—10

Наступна грозница.

(Malaria.)

Једна од најгорих болести што влада у многим крајевима где наш народ живи, то је, — без сумње — наступна грозница. У чланку о »трахому« говорили смо о гљивицама, које су у млого случајева доказали као прави узроци многим болестима. Тако и наступна грозница има свог изазивача у једном сићушном створу, који кад уђе у човека живи у његовој крви. Наука га зове пласмодиум, и тај пласмодиум може се видети тек, кад се неколико стотина пута увелича.

Тај пласмодиум живи обично у блатиштима (у баруштинама кад се почну пресушивати) преноси се водом, ваздухом, а може да га пренесе и комарац, стеница, бува итд. Комарцу је легло баруштина. Он своју сисаљку забада у блато понесе на њој заразе, доцније дође на човека »уједе« га и тако дође у непосредни додир са крвљу његовом, где остави пласмодиум, који се доцније шири по целом телу човечијем. Он може међутим (као и бува и стеница) да на тај начин пренесе и са човека на човека.

Као и сваке болести има и наступне грозице лакших и тежих случајева, има их који брзо прођу а има врло много која заврше смрћу, нарочито код деце.

Интересантно је, да наступна грозница увек »хвата« у исто доба од дана. Има случајева где хвата сваки дан, сваки други, а има случајева где кога дана хвата и по двапут, или увек у исто доба. Лека има сигурног, али ако се за времена на потражи, доцније не помаже.

Она обично почиње овако: Увек у исто доба дана осећа човек језу по целом телу, па зиму. Онда наједаред избије врућина. Не држи дуго, али телесна топлота, у место 37° С. скочи на 39° па и 40°. То не само да је несносно, него је чак и врло опасно а најближа последица је кад попусти — човек је малаксао, изломљен и није способан више ни за какав рад. Ако то дуже времена траје, цело тело малакше, човек почне да се суши, осећа глад а не може да једе, не може да гледа, колена му клецају, глава му се заноси, срце му не бије као што треба (бије кад брже, кад опет спорије); тако наступи општа изнуреност (cachexia), која и код одраслих, а код деце у сваком случају, проузрокује смрт.

Таки болесник пио би што више воде: јер вода га донекле хлади и испуњава стомак; он се само у томе тренутку док воде пије мало разблажи; то му не помаже, јер кад маларија читавим крајем овлада, онда је и вода њоме заражена.

Код случајева где дуже времена траје, редовно је отечена слезина и то 3—4 па и више пута већа од првобитног свог обима. То зна болесник и сам и вели: с леве стране у трбуху испод ребара осећам оток. Неки уме чак да каже да »пати од слезине«. Наш народ зове тај појав »далак«. Има разних бајалица, које лече само од далка. Бају, читају неке басме, облажу лишће од репува и купуса, но то све не помаже. У плодној Бачкој, у кићеном Срему, у равном Банату, Мачви и другим плодним крајевима пати наш народ од тога; у Београду јој је нарочито легло бара »Венеција«, а »Вука« код Вуковара била би довољна, кад се почне пресушивати, да зарази цео свет.

Најплоднији светски крајеви: обале Нила (у Мисиру), Гангеса (у Индији) реке Пада (у северној Италији) итд., све је то препуно те заразе. Римски историци још посматрали су, да се често догађало, да су читави крајеви опустели, годинама да се одхрањивало врло мало деце, а те године су биле плодне. Дакле: оно исто, што је био узрок плодовитости тих година, био је узрок и тако силном умирању. Реке се изливале, остављале глиб као плодно ђубре — али и као легло наступној грозници.

Међутим има крајева који нису у бари, па су ипак изложени наступној грозници. Ту једино може да буде случај, да ветар нанесе гљивице — незине изазиваче, — да најуре јата комараца и спопадну свет, или, да је земљиште, и ако од горе сухо, ипак подводно, те се испаравањем самога тла пуни ваздух сувишном паром, и у тој пари, када их ветар нанесе, живе те гљивице, које заражују. И у котлинама, опасаним бреговима (н. пр. у Црној Гори и Боци Которској), где се ни са које стране не ветри, има је, а нарочито је има у Црној Гори и Далмацији, по рупама и гудурама где се вода сакупља, по цистернама, или као што их у Црној Гори зову: по »бистијернама«. Московски професор, један од највећих медицинских научењака на свету, Захарин, баш зато је поклонио повећу своту Црној Гори, да у Подгорици начини чесму, да не морају пити устојалу и забајаћену воду.

На Перуанској Висоравни (у јужној Америци) има је врло много, јер је земљиште подводно — али њихове шуме су пуне Кинедрвета, из чије се коре вади кинин, до сада једино сигуран лек против ње. Тај лек био је познат тамошњим урођеницима; Шпанија и Португалија су водиле том кором велику трговину, и њој имају да захвале велики део свога богатства

Белешке из привреде.

Бистрење мутних нових вина.

Познато је, да су се вина последње две године врло тешко бистрила, а често имадоше и ману, да остану мутна. Пошто има крајева, где се та мана у вину чешће појављује, то ће сигурно бити од користи ако донесемо неке савете, како са таквим вином поступати треба.

У првом реду потребно је, да се таква вина уз јаче сумпорисање чешће претачу, него ли што је то нужно за јача вина од бољих година. У ваљано управљаним подрумима, имало би се сва млада вина у пролеће преточити. Препоручујемо нарочито за слабија и још мутна вина, да се иста пре но што наступи лето још један пут преточе.

Често долазе питања, да ли има неко средство којим би се чистила она нова вина која се сама до пролећа не би избистрила. Ово за препоруку није. Вина која су с пролећа још врло мутна по правилу морају бити још понешто и мекана, макар и једва приметно. У таквом вину, средства за бистрење не дејствују а нарочито бистрење са желатином и рибљом бешиком.

Желатин се и чешће употребљава за бистрење нових а сасвим мутних вина, али у том ћемо случају то вино још више замутити и да ће се због тога доцније само од себе, теже избистрити. У таквом случају кад је младо вино врло мутно, најбоље је оставити га на миру док се само не избистри.

Неда ли се које ново вино средством за бистрење избрисати а оно нам је нужно за пробу или потрошњу тада је једино средство, да се вино избистри, процеђивање (филтрирање).

Помоћу цеђења постиже се код врло мутних вина, добар успех. Ако слабија вина и нешто изгубе на ваздуху, то је ипак побољшано вино у укусу, лицу и чистоти, много више него што је пре било.

У прилог цеђења младих вина говори сигурно најбоље то, што се у многим подрумима сва вина код другог претакања бистре помоћу цеђења.

Тога се посла сигурно не би нико прихватио да се тиме не исплаћује што се употребом његовом вино особито дотерује. *„Економ“.*

Част ми је штованој публици како из места тако и са стране до знања ставити, да сам моју

ГВОЖЂАРСКУ РАДЊУ,

на житној пијаци број 11. преко пута од српског крста подпуно снабдео

особито са фурунама,

пошто сам исте из најбољих фабрика набавио, како би штоване муштерије задовољити могао а продаваћу их по најјефтинијој цени.

Препоручујем даље особито добар угаљ за коваче.

Умољавајући штовану публику како из места тако и из околине да ме што више посетити изволи.

С особитим поштовањем

Антон К. Тот,

6—50 851 Нови Сад.

XIII. КРАЉ. УГАР. ПОВЛАШТЕНА РАЗРЕДНА ЛУТРИЈА

110.000 лозова 55.000 добитака

Сваки други лоз мора се са добитком вући.

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК У СРЕТНОМ СЛУЧАЈУ

1,000.000 КРУНА

23—34 310

а премија 600,000 круна.

Многи играчи из моје главне колектуре постигли су лепе добитке.

Цена за I. разред 1/8 К 1 50 — 1/4 К 3.— 1/2 К 6.— и цели лоз К 12.—

Ко жели може одмах лоз купити у главној колектури банкарске и мењачке радње МИРОСЛАВА СПАИЋА у Митровици Сремској.

Одликован I. наградом у Будимпешти 1898. и 1903.

најискуснији лек

ПРОТИВ ОПАДАЊА КОСЕ, ПРОТИВ ПЕРУТА

Колумбов балзам за прање главе

који после првога прања прекида опадање косе. После дуже употребе потпомаже растење косе, те тиме превазилази свако средство, које се икада налази у употреби.

Цена једном стаклету 2 круне.

За Угарску шаљем два, за Босну, Херцеговину и Далмацију три стаклета са плаћеном поштарином. За Србију и остале државе 6 комада са плаћеном поштарином. 799 5—

Женад Ранисављев,

женски и мушки фризер и парфимериста

Budapest, Soroksári-utcza 8. szám. Kalvintér mellet.

Једина српска јорганџијска радња прима на израду сваковрсне

Јоргане и мадраце,

и све што у ту струку спада. Поверен ми посао обављам најсавесније и најмодерније, а све по најумеренијој цени. На позив у месту посећујем лично. За многобројне поруџбине моли

Споштовањем

Зорка Милићева, Нови Сад

735 19— житна пијаца бр. 12.

НАЈБОЉЕ и НАЈЕФТИНИЈЕ

БОЈЕ, ЛАКОВА, ПЕМЗЛЕ И БРОНЗА

може се добити у новоотвореној радњи

БОЈА, ЛАКОВА, ПЕМЗЛЕ, БРОНЗА И Т. Д. КОД

А. КОДА

У НОВОМ САДУ

КОМИСИОНА РАДЊА 262 27—52

БЕК, КОЛЕРА И ДРУГА

У БЕЧУ, БЕРЛИНУ И ЛОНДОНУ.

Адресар.

Под овим насловом доносићемо АЗБУЧНИМ *редом (и по местима и по презименима) фирме и имена трговина, занатлија, гостионичара, новчаних завода, разних подузећа, адвоката, лечника и т. д. — Ове ће адресе излазити 52 пута годишње, и то 30 пута у бројевима од петка, који су распрострти у више хиљада примерака. Околина која долази у та места била би обавештена, где да се обраћа за своје потребе. А и иначе ако хоћемо да радимо један с другим, треба да се знамо и познамо. — Они, који још нису уврстени молимо да се обрате администрацији „Заставе“.*

Баваниште.

Ђ. Јовановић, гостионичар преко од општ. куће.

Будимпешта.

А. Мудрински, ципелар, vás u. kerepesi út sarok.

Бела Црква.

Браћа Ђорђевић-Нанчић мануфактурна и меде трговина, „код белог голуба“ у сопств. кући.

Јоца Стефановић, шпецерајска и деликатесна трговина код главе шећера.

Коста Костић, шпецерија и дивљачи трговина.

Вел. Бечкерек.

Живојин Терзин, мануфактура код Баче свирца.

М. Михајловић Јарковчанин, памучар. трг.

Новчани заводи:

Српска задруга за штедњу.

ћа на улоге $4^1/_2$%, а својим члановима 5%.

Држи цензуру сваког раденог дана.

Беч.

Велимир Бингулац, комисионарска радња Wiedener Hauptstr. 10. II. St.

Перо Деспић, Главно заступништво Краљ. Срп. Извозне Банке за Аустрију, Nro I. Fleismarkt 19. Wien.

Ст. Бечеј.

Стева Живковић, лецедер, црквена ул. 1031.

Винковци.

Филијала творнице намештаја и покућства:

Божић и Мецинг из Осека.

Вировитица.

Филијала творнице намештаја и покућства:

Божић и Мецинг из Осека.

Вршац.

Мита Матејић, фабрика саламе продаја на велико и у 5 кила пакетима.

Сава Томић-Печена, хотелијер код „Париза".

Вуковар.

Никола Бингулац, кројачка радња, гл. пијаца.

Жабаљ.

Коста Михајловић, шпецерајска, гвожђарска, и креча трговина и гостионица.

Новчани завод:

I. Задруга Срба Шајкаша за међусобно помагање и штедњу.

Плаћа на улоге 6%. — Дани цензуре су вторником и суботом.

Земун.

Др. Јован Радивојевић-Вачић, адвокат.

Др. Миливој Бабић, браниоц у казнен. стварима.

Миливој Савић, трговина мешовите робе, продаја шљивовице и вина у боцама, као и на велико.

Ириг.

Мануфактурна трговина:

Коста Матић.

Ђорђе Пуљо, гостионичар и хотелијер.

Лазар Недић, стаклар преко од велике чесме.

Горњи Карловац.

Никола Дубајић, гвожђарска трговина.

Миле Куга, гвожђарска трговина.

Браћа Милићевић, мануфактурна трговина.

М. Влатковић, трговина готовог одела.

Срем. Карловци.

Вински продуценти:

Др. Ђорђе Красојевић адвокат и заступник српских народних црквених фондова.

Др. Миша Михајловић, градски физик, вински продуцент.

Петар Ршић, воскар и колачар.

Ђорђе Секулић, мануф. и кратке робе трговина.

Јосим Живановић трг. меда и пчеларски ствари

Ст. С. Јанковић шпецерајска трг., главна пијаца.

Ст. П. Момчиловић шпец. трг., коже и вина.

Велика Кикинда.

Светозар Новаковић, уметнички бравар.

Сергија Којић, дрворезац и позлатар.

Ђура Милић, трговина разне пернате живине.

Младен Кристифоровић, кројач, главна ул.

Петар Ракић кројач свештенич. и мушког одела.

Милош Тешић кројач војног и цивилног одела.

Миливој Лотић, мануфактурна трговина.

Никола Милић, месар, продаја масти и сланине.

Стеван Радонић, израда црквених утвари.

Урош Малогајски, папуџија.

Милан Вукић, сарач.

Живан Чоков, сатлер и лакирер.

Васа Гајин, дрндар и кабаничар.

Миша Ђуричин, четкар.

Пециво ракије и трговина шљивовице и комовице:

Ђока Недучин и друг.

Шпецерајске трговине:

К. М. Мирков, главна пијаца.

Мил. Т. Мирков „код лубенице", код срп. цркве.

Александер Ранков.

Митровица.

П. А. Искрић, галантеријско-помодна трговина.

Д. С. Јовановић и др. мануфактурна трговина.

Ник. Ненадовић, шпецерајска трг. код Арапина.

Радивој Николајевић, шпец. трг. на вел. и мало

Велимир Радак, шпецерајска трг. код „Лава".

Продаја и куповина малих и великих дуката.

Мирослав Спајић, мењачница.

Срп. ципеларска задруга, »Српски Дом.«

Ново уређено са ацетил осветљено свратиште:

Тале Стефановић, близу главне пијаце.

Погребно подузеће „Хуманитет"

Ђоке Давидовца.

Нови Сад.

Адвокати:

Др. Миливој Григоријевић, грчка ул. 10.

Др. Бранко Илић, ћурчијска улица број 11.

Др. Паја Јанковић, грчка улица број 7.

Вербери:

Владимир Угришић, лебарска улица број 6.

Вељко Попадић-Американац, ћурчинска ул. 21.

Винарска радња:

Александар Адамовић, пецара комовице, шљивовице и коњака, — продаја на мало, господска улица број 8. и житна пијаца број 10.

Воскари и колачари:

Мија Чупић, ћурчијска улица број 30.

Галантеријско-помодне трговине:

Браћа М. Поповићи, главна улица.

Гвожђарске трговине:

М. Вулпе, код „Плуга", темеринска улица бр. 12;

Антон Георгијевић, код „Златног звона", главна улица број 4., преко од владичиног двора.

Гостионичари и хотелијери:

Стева Димитријевић, код „Камиле".

Тима Јерковић, кисачка улица.

Вуја Пуповац, лебарска улица број 3.

Јован Ђорђевић, темеринска улица број 17.

Ђурица Ракић, темеринска улица број 81.

Стева Видаковић (Врга), темеринска ул. 85.

Зидари:

Васа Каћански, Фрање Листа улица број 7.

Босанска кафана са вонаком, футошка ул. бр. 18.

Мехмед Арнаутовић-Тешњак.

Јорганџије:

Зорка Милићева, житна пијаца бр. 11.

Казанџије:

Милан Т. Јовановић, казанџијска улица.

Књижаре:

Милан Ивковић, преко од владичанског двора.

Глиша Лазаревић, дунавска улица број 5.

Браћа М. Поповићи, главна улица.

Творница каруца и кола:

Јован Мунћан, кисачка улица.

Књиговезачке радње.

Милан Манојловић, ћурчијска улица бр. 6.

Кобасичари:

Филип Михајловић, продаја масти на велико и мало, житна пијаца.

Кројачке радње:

Теодор Гајић, лебарска улица бр. 12.

Витомир Ф. Куруца, дунавска улица број 4.

Мита Томић, кулуџија, преко од саборне цркве.

Лекари:

Др. Јефта Стојаковић, главна улица бр. 25.

Др. Ђура Трифковић, главна улица број 24.

Мануфактурне трговине:

Петар Матић, код „Беле Лале", главна ул. 11.

Мануфакт. памуна и срп. платна тргов. „код 2 чобана"

Косте П. Миросављевића, ћурч. ул. бр. 24.

Гавра Ј. Полит, код „Златн. Лафа" гл. ул. 15.

Мерници:

Стеван Славнић, главна улица број 25.

Машамодска радња:

Анка Попов, главна пијаца 14., до апотеке.

Новчани заводи:

Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду

Основана 1870. год.

Цензура: сваког понедељника среде и петка, свагда у 10 сати пре подне.

Српска Учитељска Новчана Задруга

у црквеној кући, житна пијаца број 3.

Стовариште мушког и женског одела:

Капамација и Вонди, главна улица број 3.

Осигурање живота и ренте:

Коста Шипош, гл. инспектор за Бачку и Срем „холандског осиг. друштва" — Петефи ул. 30.

Опанчари:

Прва Српска опанчарска задруга, у Чавићевој кући, главна улица бр. 6.

Памучарска трговина:

Јован Т. Чавић, код „Преље", главна улица.

Једина чисто платнарска радња:

Давид Ћурчић, главна улица у сопственој кући.

Произвађач пероноспоре-штрцаљки:

Милан Т. Јовановић.

Продавац птица:

Лазар Лучић, темеринска улица.

Погребна подузећа:

„Конкордија" Ђуре Стојковића, ћурчијска ул. 15.

Паја Марковић, дунавска улица.

Филијала творнице покућства:

Божић и Мецинг, из Осека, дунавска улица.

Папуџије:

Милан Радујков.

Подузимачи за иконостасе и Христове гробове.

Лука К. Алексијевић.

Никола Ивковић, дунавска улица.

Радња свештеничких хаљина, појасева и шешира:

Никола Ивковић, дунавска улица.

Обнављање старих иконостаса и св. икона:

Лука К. Алексијевић.

Набављање црквених звона:

Лука К. Алексијевић.

Трговина барјака и застава за школ., певачке дружине и друштва:

Лука К. Алексијевић.

Набављач стаклених прозора са светиљкама:

Лука К. Алексијевић.

Трговина са рибом на велико и мало:

Фрања Ловрековић, Сечењијева улица 9.

Сарачи:

Тодор Никетић-Вошко, дунавска ул. 10.

Фабрика сирћета и сирћетне есенције:

Милан Лакић и др. главна улица.

Стовариште надгробних споменика:

Паја Марковић, дунавска улица.

Стаклари:

Тоша Алабурић ћурчијска улица бр. 12.

Сликарски уметнички завод:

Иван Ј. Стојковић, главна улица бр. 25.

Трговина црквених утвари:

Лука К. Алексијевић.

Милан Ивковић, преко од владичина двора.

Никола Ивковић, дунавска улица.

Цветарница и вртарница:

Војина Јовановића, дунавска улица бр. 3

Ципеларске радње:

Прва српска ципеларска задруга. Стовариште ћурчијска бр. 11. — Радионица гл. ул. 3.

Младен Ивошевић, у кући Матице Српске.

Кузман Јуришић, дунавска улица бр. 22.

Ћурчијске радње:

Милан Винокић, ћурчијска улица број 8.

Гавра Нецков, ћурчијска улица број 16.

Ђорђе Пушић, ћурчијска улица.

Шпецерајске трговине.

Ђока Мољац, кисачка улица.

Стојановић и Радовановић „код лафа" гл. ул.

Давид Ћурчић, глав. улица у сопственој кући.

Шпецерија, материјала, боја и варива трговина на велико и мало.

Никола Димовић, код „Црвеног рака".

Штампарије:

Српска штампарија Браће М. Поповића.

Српска штампарија дра Свет. Милетића.

Трговина свештеничких шешира и ћелепуша:

Петар Марвуш, главна улица.

Осек.

Творница покућства и атеље за декорације:

Божић и Мецинг, горњи град.

Панчево.

Љуба Радивојевић, лицидер, кућа срп. црква. општине.

Ђура Димитријевић, житарска трговина.

Јоца Бећановић, кафана „Национал".

Др. Стев. Јовановић, лекар, Гроконова ул. 6. ординира од 11—12 пре и 2—3 сата по подне.

Миливој Матић, мерник, мађар-улица број 5.

Новчани заводи.

Прва панчевачка среска ратарско-занатлијска задруга за штедњу и предујам.

Плаћа на улоге 5%.

Цензура се држи: уторником и петком.

Обућарска радња. Основана 1861. го.

А. Милорадовић, Велико стовариште чизама, ципела и папуча на мало и велико.

С. Суботић, стаклар, преко од св.-савског дома.

Шпецерајске трговине.

Рада Јовановић код „Грозда" код успен. цркве.

Д. Ђонин, код „Златне Крушке".

Нов. Паланка.

Гвожђарска и шпецерија трговина:

Марко Марцикић.

Перлез.

Коча Поповић, мануфактурна и шпецерија радња.

Коста Ракић, мануфактурна и шпецерија радња

Рума.

Помодно-мануфактурна и конфекциона радња:

Бранко М. Спајић, „код златне круне."

Данило Удицки, шпецерајска трговина.

Бранко Богдановић, шпецерајска трговина.

Новчани заводи:

Румска Штедионица

(основана 1871. год.)

уплаћена деоничка главница К 60,000. Резервни фонд К 180,000. Улоге укамаћује са 4%.

Сегедин.

Милошко Марков, гостионичар, iskola u. 14.

Милан Недељковић, власник извора горке воде

Велимир Јовановић, шпецерија и боје радња.

Шандор Мајски, шпецерајска трг. iskola u. 3.

Сомбор.

Јаша Гргуров, гвожђарска трговина.

Паја М. Бикар, мешовита радња са сиром.

Душан Даљчев код „Даљца", мешовита и пића трговина. Стовариште сомборска сира.

Даша Грујић, памука и мешовита трговина.

А. М. Антић, стовариште пива.

Стеван Николић, шпецерајска трговина.

Чаково.

Браћа Миче наследник, мануфактурна тргов.

М. Чарнић, шпецерајска трговина, главна пијаца.

Шид.

Милан Шалош, гостионичар и хотелијер.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.